

- 8 Polityka migracyjna Polski – stan obecny i pożądane działania, op. cit., ss. 50-51.
- 9 Ustawa o cudzoziemcach Dz. U. 2011 nr 264, poz. 1573 – z zm., Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Dz. U. 2012 nr 0, poz. 680.
- 10 Por. Art. 75 ustawy o ochronie cudzoziemców na terytorium RP, op. cit.
- 11 Monitor Polski 2006 nr 6, poz. 46. Porozumienie między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji w sprawie współpracy w zakresie dobrowolnych powrotów cudzoziemców opuszczających terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sporządzone w Warszawie dnia 12 lipca 2005r.
- 12 Ibidem, postanowienia art. 4.
- 13 Art. 97 i art. 98 ustawy o cudzoziemcach, op. cit.
- 14 Ibidem, s. 25.
- 15 Decyzja nr 575/2007/ WE z dnia 23 maja 2007r. ustanawiająca Europejski Fundusz Powrotów Imigrantów na lata 2008-2013 jako część programu ogólnego „Solidarność i zarządzanie przepływami migracyjnymi”, Dz. Urz. UE L 144/ 45, art. 2. Niniejsza decyzja jest prawną podstawą do korzystania przez Polskę ze środków pochodzących z EFPI.
- 16 Decyzja nr 575/2007/ WE z dnia 23 maja 2007r., op. cit., art. 2 i art. 3.
- 17 www.msw.gov.pl/portal/pl/581/7403/Europejski_Fundusz_Powrotow_Imigrantow - portal internetowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, odsłona dnia 23 lutego 2013 r. Szerzej na temat wykonania Decyzji w sprawie EFPI: Decyzja Komisji z dnia 30 listopada 2007r. w sprawie wykonania decyzji nr 575/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do przyjęcia wytycznych strategicznych na lata 2008–2013, Dz. Urz. UE L 330/48; Decyzja Komisji z dnia 05 marca 2008r. ustanawiająca zasady wykonania decyzji nr 575/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej Europejski Fundusz Powrotów Imigrantów na lata 2008– 2013 jako część programu ogólnego „Solidarność i zarządzanie przepływami migracyjnymi” w odniesieniu do systemów zarządzania i kontroli państw członkowskich, zasad zarządzania administracyjnego i finansowego oraz kryteriów kwalifikowalności wydatków na realizację projektów współfinansowanych ze środków Funduszu, K (2008) 796 wersja ostateczna; Decyzje Komisji z dnia: 23 lipca 2009 r. K (2009)5453 wersja ostateczna i 02 marca 2011r. K (2011)1159 wersja ostateczna - zmieniające Decyzję 2008/458/WE ustanawiająca zasady wykonania decyzji nr 575/ 2007/ WE.
- 18 Sprawozdanie Komisji z dnia 09 grudnia 2011 r. dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego i Komitetu Regionów, KOM (2011) 858 wersja ostateczna. W sprawie stosowanych kryteriów podziału środków pomiędzy państwami członkowskimi w ramach EFPI traktuje również Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 20 lipca 2011, KOM (2011) 448 wersja ostateczna.
- 19 Pomoc w dobrowolnym Powrocie z Polski. Zasady i Praktyka, opracowanie Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji – Polska, Warszawa 2012, ss. 24 i 50-53.
- 20 Vide art. 95 ustawy o cudzoziemcach, op. cit. Są to szczególne przesłanki wydalenia cudzoziemca pod przy- musiem – w asyście, pod konwojem funkcjonariuszy Straży Granicznej w sposób ograniczający wolność wyboru czasu, sposobu i miejsca wydalenia przez nielegalnego imigranta - obowiązane do wykonywania czynności i poleceń

**THE IMPLEMENTATION OF THE COMMUNITY POLICING
TO IMPROVE THE CITIZENS' SENSE OF SECURITY
- THEORETICAL OR PRACTICAL PROBLEMS?
REALIZACJA PROGRAMU COMMUNITY POLICING NA RZECZ
POPRAWY POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI
- PROBLEM TEORETYCZNY CZY PRAKTYCZNY?**

dr Marta Kowalczyk – Ludzia

Uniwersytet Warmińsko – Mazurski

marta.kowalczyk.ludzia@gmail.com

ABSTRACTS

In this paper I will present issues related to the implementation of the „community policing”. This program relates ideological to the development of the relationship between „neighboring” Police officer and representatives of civil society. The actualization of such demands is not without significance for the actual strengthening security of the local population settlements.

In the first part of the paper I show the fixed components of that program. Then, it was agonizing about the reflexive nature of the correlation efficiency of the local Police officer and the actual implementation of the „community policing”. Presented observations were based on an analysis of survey results.

Przedmiotem niniejszego opracowania będzie prezentacja zagadnień związanych z realizacją programu „community policing”. Ideologicznie odnosi się on do kształtowania relacji między „sąsiedzki” funkcjonariuszem Policji a przedstawicielami społeczeństwa. Urealnienie takich postulatów nie pozostaje bez znaczenia w zakresie faktycznego wzmacniania poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców lokalnych osiedli.

W pierwszej części opracowania przedstawiono stałe komponenty programu. Następnie podjęto dywagacje o charakterze refleksyjnym w zakresie korelacji efektywności działań dzielnicowych a rzeczywistą realizacją programu „community policing”. Zaprezentowane uwagi zostały sformułowane w oparciu o analizę wyników badań ankietowych.

KEY WORDS:

community policing, domestic security, police officers, neighborhood help, local residents problems

community policing, bezpieczeństwo wewnętrzne, funkcjonariusze Policji, pomoc sąsiedzka, lokalne problemy mieszkańców

WPROWADZENIE

Celem niniejszego artykułu będą rozważania odnoszące się do faktycznej realizacji programu „community policing”. Korelacja działań funkcjonariuszy z podmiotami pozapolicyjnymi może przynieść wymierne efekty na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa, kształtowanym zwłaszcza we współpracy z mieszkańcami lokalnych osiedli. Zakłada się zatem, że zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego powinno stać się istotnym elementem pracy funkcjonariuszy. Tematyka opracowania oscyluje wokół kwestii istotnych nie tylko dla policjantów, ale również dla każdego z nas.

UWAGI OGÓLNE

Bezpieczeństwo jest terminem o rozległej konotacji. Termin ten można zastosować choćby do bezpieczeństwa: narodowego, zewnętrznego i wewnętrznego [K. Bronowska, A. Ludzia, 2011 r., s. 671 i n.]. Leksykalne znaczenie tego pojęcia ujmuje się jako „stan, w którym brak zagrożenia” [E. Dereń, E. Polański, 2012 r., s. 60]. Zagrożenie poczucia bezpieczeństwa staje się często fundamentalną przyczyną skłaniającą do podejmowania wielu prób przeciwdziałania takiemu stanowi. Wyrazem takich działań na szczeblu lokalny jest m.in. urealnienie postulatów programu „community policing”.

Według definicji zaproponowanej przez J. Czapską i J. Wójcikiewicza termin „community policing” oznacza „[...] filozofię sprawowania funkcji policyjnych, realizująca ideę bliskiej współpracy „sąsiedzkiego” policjanta z członkami lokalnej społeczności” [J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., s. 129]. Z kolei W. Pływaczewski i G. Kędzierska ujmują termin „community policing” jako „zainicjowany w Stanach Zjednoczonych ogólnospołeczny program profilaktyczny mający na celu zwalczanie przestępczości i prowadzenie działań profilaktycznych na szczeblu lokalnym, terenowym (gmina, dzielnica) i organizacyjnym (policja, organizacje rządowe i po-

zarządowe, samorządy terytorialne itp.) [...] Realizatorem programu ze strony Policji jest dzielnicowy, którego zadaniem jest stworzenie stosunków partnerskich z mieszkańcami swojego rejonu i wspólne rozwiązywanie problemów” [W. Pływaczewski, G. Kędzierska (red.), 2001 r., s. 55]. Z kolei, P. J. Juszczak ujmuje „community policing” jako program, który „[...] w dużej mierze jest bilansem nowoczesnej kooperacji Policji ze społeczeństwem” [P. J. Juszczak, Poznań 2007 r., s. 102]

Ponadto, jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, definicja „community policing” odnosi się do „pewnego sposobu współistnienia Policji i społeczeństwa we wspólnym celu, jakim jest poprawa bezpieczeństwa życia człowieka.” [E. Żywucka-Kozłowska, M. Kowalczyk-Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, 2011 r., s. 15]

Pierwotne znaczenie tego terminu odnieść można do idei uświadamiania funkcjonariuszom Policji, jak ważna i pożyteczna społeczna jest wykonywana przez nich praca. Za prekursora w zakresie utworzenia tego nowego nurtu uważa się Arthura Woodsa, będącego w latach 1914-1919 r. zwierzchnikiem funkcjonariuszy Policji w Nowym Yorku [E. Żywucka-Kozłowska, M. Kowalczyk-Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, 2011 r., s. 133]. Gwoli ścisłości dodać należy, że za początek realizacji „community policing” uznaje się lata sześćdziesiąte ubiegłego wieku¹

Idea współpracy funkcjonariuszy Policji z przedstawicielami lokalnej społeczności realizowana była w Polsce już od dawna. Wystarczy wspomnieć choćby na działalność funkcjonujących m.in. w czasie okupacji pomocniczych formacji tzw. Straży Obywatelskiej zajmującej się ochroną porządku publicznego. Jak zauważa P. Majer, „zakładano, że po wyzwoleniu oddziały Straży Obywatelskiej będą wspomagać działalność gminnych posterunków Straży Samorządowych, a ich członkowie rekrutować się wyłącznie z miejscowej ludności” [P. Majer, 2011 r., s. 208].

Charakterystycznymi „wyróżnikami” nowego programu stały się jego następujące elementy, a mianowicie:

- konsultacje – celem których było regularne prowadzenie badań w zakresie potrzeb mieszkańców lokalnych osiedli, co do poczucia bezpieczeństwa w zamieszkałych dzielnicach miasta (wsi);
- adaptacja – ukierunkowana na możliwość swobodnego dysponowania siłami i środkami, by zaspokoić społeczne oczekiwania w zakresie poprawy poczucia bezpieczeństwa w danym rejonie;

- mobilizacja – polegająca na podjęciu aktywnej współpracy funkcjonariuszy Policji z przedstawicielami lokalnych społeczności na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa;
- rozwiązywanie problemów – charakteryzujące się likwidacją czynników sprzyjających rozwojowi przestępczości i strachu (tzw. „prewencja społeczna”) [P. Majer, 2011 r., ss. 138-139].

Wymienione wyżej cechy charakterystyczne programu community policing, jak wskazują autorzy „Leksykonu Policyjnego”, służą realizacji następujących celów, a mianowicie:

- „zapobieganiu i redukowaniu przestępczości,
- redukowaniu takich zjawisk jak prostytucja uliczna, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, agresywne żebractwo, graffiti lub zamieszanie ulic,
- wzrostowi poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,
- poprawie stosunku społeczeństwa do Policji,
- poprawie komfortu życia w dzielnicach – jako efekt końcowy” [W. Pływaczewski, G. Kędziarska (red.), 2001 r., s. 55].

Wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców lokalnych osiedli jest zagadnieniem nie tylko wysoce pożądanym, ale także koniecznym w zakresie budowania społecznego poczucia zaufania wobec funkcjonariuszy Policji. Jak słusznie dowodzi A. Misiuk, powołując się na poglądy angielskiego premiera i ministra spraw wewnętrznych, Roberta Peel’a, w zakres podstawowych zasad działania Policji zalicza się m.in. następujące reguły:

1. „Zdolności Policji do wykonywania swoich obowiązków zależą od społecznej akceptacji działań policyjnych.
2. Policja musi zapewnić chętnych do współpracy w celu przestrzegania prawa, aby móc zapewnić i utrzymać szacunek opinii publicznej. [...]
3. Policja w każdym czasie i sytuacji powinna utrzymać związek ze społeczeństwem.” [A. Misiuk, 2011 r., ss. 16-17]

Trudno zaprzeczyć tym słusznym postulatom. Jeśli zatem przyjąć, że fundamentalnym zadaniem funkcjonariuszy Policji jest rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń [por. Ustawy o Policji z 6. 4. 1990 r. (Dz. U. 1990, Nr 30, poz. 179 z późn. zm.) art. 14], to istotnym czynnikiem sprzyjającym realizacji wymienionego celu jest ugruntowanie zaufania obywateli do zasadnych działań podjętych przez funkcjonariuszy

Policji. Wyznaczony cel zostanie osiągnięty wówczas, gdy wzrośnie efektywność policyjnych działań w poszczególnych regionach Polski. Sukces w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania szeroko pojętej przestępczości, oceniany w skali krajowej, zostanie odniesiony, gdy suma efektywnych działań podjętych w poszczególnych regionach kraju (a więc i wśród lokalnych społeczności) będzie wysoka.

EFEKTYWNOŚĆ DZIAŁAŃ PODJĘTYCH PRZEZ DZIELNICOWYCH A REALIZACJA PROGRAMU COMMUNITY POLICING – PRÓBA OCENY

Zapewnianie poczucia bezpieczeństwa stanowi fundamentalny cel realizowany w codziennej pracy funkcjonariuszy Policji. W zależności od regionu, w którym pracują funkcjonariusze, lokalne problemy mieszkańców mogą – choć często są zbieżne – różnić się od siebie. Ukonkretnienie wszystkich kwestii związanych z najczęściej z występującymi rodzajami zagrożeń na lokalnych osiedlach nie jest w pełni możliwe, bowiem znaczącą rolę odgrywa tu specyfika niebezpieczeństw występujących w poszczególnych regionach kraju. Natomiast zgodzić należy się z następującymi stwierdzeniami, że po pierwsze, kluczową rolę w zakresie poznawania społecznych potrzeb mieszkańców lokalnych osiedli odgrywa funkcjonariusz Policji określany mianem „dzielnicowy”. Po drugie zaś, podkreślić należy powagę przedstawionych tu kwestii w zakresie budowania i poprawy relacji obywatel – funkcjonariusz Policji. Szczegółowe zadania dzielnicowych znalazły swoje unormowanie m.in. w Zarządzeniu Komendanta Głównego Policji w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych [Zarządzeniu nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm)]. Mając na uwadze korelację zadań dzielnicowych z założeniami programu community policing, można, w ocenie autorki, zastanowić się nad korelacją założeń teoretycznych tego programu z wymogami prawnymi odnoszącymi się do obowiązków dzielnicowych. We wspomnianym zarządzeniu warto zwrócić uwagę m. in. na następujące kwestie, a mianowicie:

- prowadzenie rozpoznania przydzielonego mu rejonu służbowego pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zdarzeń mających wpływ na stan porządku i bezpieczeństwa publicznego [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy

Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];

- realizowanie zadań z zakresu profilaktyki społecznej [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];
- realizowanie zadań z zakresu ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.06.2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95z późn zm)];
- kontrolowanie przestrzegania prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisów prawa miejscowego [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6.2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];
- gromadzenie niezbędnych informacji dotyczących swojego rejonu służbowego, odnoszących się m.in. do konfliktów społecznych oraz genezy ich powstania [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];
- prowadzenie rozpoznania terenowego w okolicach miejsc szczególnie niebezpiecznych (np. ze względu na nasilenie przestępczości narkotykowej czy alkoholowej) [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];
- zdobywanie informacji o osobach zamieszkałych lub przebywających w jego rejonie służbowym, które ze względu na swoją przeszłość, aktualny tryb życia i zachowania stwarzają zagrożenie porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz podjęcie wobec takich osób stosownych działań o charakterze wychowawczym i społecznym [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];
- zgłoszenie kierownikowi rewiru dzielnicowych lub innemu policjantowi zapotrzebowania na właściwe rozmieszczenie służb patrolowych [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)];
- informowanie mieszkańców o występujących zagrożeniach i udzielanie instrukcji o sposobach zabezpieczania się, zachowania się w okre-

ślonych sytuacjach oraz organizowania się w celu poprawy bezpieczeństwa i utrzymywanie kontaktu z ofiarami przestępstw oraz inicjowanie działań mających na celu rozwiązanie problemu strachu, a także organizowanie doradztwa dla tej grupy osób [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm)].

Powyższe unormowania zdają się być zbieżne z teoretycznymi założeniami programu *community policing*. Można się tu dopatrzeć wszystkich cech charakterystycznych dla tegoż programu.

Z jednej strony podkreślić wypada profilaktyczny aspekt wytyczonych obowiązków w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przedstawicielom lokalnej społeczności. Z drugiej strony zaś, akcentu wymaga wspomniany wyżej postulat w zakresie informowania mieszkańców o występujących zagrożeniach i sposobach przeciwdziałania im. Teoretyczne unormowania pracy dzielnicowych, choć słuszne w swym założeniu, nie zawsze znajdują swoje odzwierciedlenie w praktyce. W tym miejscu zastanowienia wymaga odpowiedź na następujący problem badawczy: „Czy praktyczne działania podjęte przez dzielnicowych są zbieżne z założeniami programu *community policing*?” [por. J. Apanowicz, 2005 r., s. 70]. W poszukiwaniu odpowiedzi na tak zadane pytanie, sformułowano następującą hipotezę [por.: J. Pieter, 1975 r., s. 61]: zakłada się, że dzielnicowi, w ramach realizacji programu *community policing*, wypełniają prawnie określone zadania, w sposób odpowiadający wymogom tegoż.

Celem weryfikacji słuszności podjętych tu kwestii posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. Zdaniem T. Mroza i M. Siwińskiej w zakres badań sondażowych ujmuje się następujące elementy:

- „wszelkiego typu zjawiska społeczne o znaczeniu istotnym dla funkcjonowania społeczeństwa,
- stany świadomości społecznej, opinii i poglądów określonych zbiorowości,
- wykrywanie istnienia zjawisk rozproszonych w społeczeństwie,
- ukazywanie atrybutów strukturalnych i funkcjonalnych badanych zjawisk,
- gromadzenie wiedzy o dynamice i kierunkach rozwoju określonych zjawisk” [T. Mróz, M. Siwińska, 2010 r., s. 39].

Narzędziem właściwym do zastosowania wspomnianej wyżej metody stał się kwestionariusz ankiety [K. Rubach, 2012 r., s. 173]. Z uwagi na

wieloaspektowość przedstawionego problemu badawczego, zasadnym stało się przeprowadzenie ankiety zarówno wśród funkcjonariuszy Policji, jak i wśród przedstawicieli społeczeństwa. Badania² przeprowadzono w następujących regionach Polski, a mianowicie:

Tabela nr 1. Miejsce zamieszkania badanych osób

WOJEWÓDZTWO	%	liczbowo
ŁÓDZKIE	1,821386604	31
ŚLĄSKIE	1,233842538	21
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,235017626	4
ŻYTOMIERSKIE	0,058754407	1
PODKARPACKIE	0,17626322	3
OPOLSKIE	0,17626322	3
LUBELSKIE	0,17626322	3
DOLNOŚLĄSKIE	0,17626322	3
KUJAWSKO-POMORSKIE	2,820211516	48
LUBUSKIE	2,58519389	44
MAŁOPOLSKIE	5,346650999	91
MAZOWIECKIE	7,344300823	125
PODLASKIE	3,760282021	64
POMORSKIE	2,350176263	40
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	44,653349	760
WIELKOPOLSKIE	1,410105758	24
ZACHODNIO-POMORSKIE	25,32314924	431
BRAK ODPOWIEDZI	0,352526439	6
RAZEM	100	1702

Ankiety przeprowadzono wśród 1702 osób, w tym wśród 898 kobiet oraz 796 mężczyzn. 8 osób nie udzieliło odpowiedzi co do swojej płci. Nadto, warto zaznaczyć, że wśród badanych osób 512 z nich, to funkcjonariusze Policji, natomiast 1190 respondentów to osoby nie będące funkcjonariuszami Policji.

Tabela nr 2. Zestawienie danych o respondentach biorących udział w badaniach.

PŁEĆ	%	liczbowo
K	52,76145711	898
M	46,76850764	796
BRAK ODPOWIEDZI	0,470035253	8
RAZEM	100	1702

1190 respondentów zapytano „Czy przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu jego zamieszkania?”. Na tak sformułowane pytanie udzielono następujących odpowiedzi: 270 osób odpowiedziało twierdząco, natomiast 912 osób przecząco. 8 osób w ogóle nie ma zdania w tej kwestii.

Tabela nr 3. Dzielnicowy w społeczności lokalnej – według odpowiedzi respondentów

Czy przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu swojego zamieszkania?	%	liczbowo
TAK	22,68907563	270
NIE	76,63865546	912
BRAK ODPOWIEDZI	0,672268908	8
RAZEM	100	1190

Jak pokazują wyniki z przeprowadzonych badań, blisko w 77% przypadków dzielnicowy nie jest znany przedstawicielom lokalnych społeczności. W ocenie autorki tak znaczący wynik nie pozwala na obojętne potraktowanie przedstawionego problemu. Program „community policing” powinien służyć nie tylko rozwojowi efektywniejszej pracy podjętej przez funkcjonariuszy Policji, ale przede wszystkim powinien stać się solidnym fundamentem w powstawaniu relacji wzajemnego zaufania między Policjantami a przedstawicielami lokalnych społeczności. Swoje uzasadnienie znajdują tu zatem rozważania w zakresie ustalenia przyczyny powstawania takiej sytuacji.

W literaturze przedmiotu można znaleźć poglądy, zgodnie z treścią których, przyczyny sprzyjające zaburzeniem relacji zaufania między funkcjonariuszami Policji a przedstawicielami społeczeństwa są m. in. następujące, a mianowicie:

- przeszkody znacznie utrudniające codzienną pracę funkcjonariuszy Policji, jak. np. problemy ekonomiczne, brak samodzielności jednostek, zagrożenia osobiste, groźby ze strony przestępców, duże natężenie stresu itp. [por. B. Hołyst, 200 6r., ss. 1385-1389];
- wypalenie zawodowe u policjantów nie sprzyjające podjęciu przez nich aktywnej współpracy z mieszkańcami lokalnych osiedli [N. Ogińska-Bulik, 2006 r.];
- błędnie przeprowadzone czynności procesowo-kryminalistyczne, realizowane w ramach postępowań przygotowawczych, nie sprzyjające wzrostowi poczucia zaufania obywateli do funkcjonariuszy Policji [E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, 2011 r., s. 27];
- niekorzystny wpływ niektórych przekazów medialnych na wizerunek funkcjonariuszy Policji [por. J. Stojer, 2010 r., s. 44 i n.];
- nadużywanie stanowiska służbowego przy okazji realizacji ustawowych czynności ze strony niektórych funkcjonariuszy Policji (np. podczas dokonywania zatrzymań)³;
- stereotypy i uprzedzenia⁴;
- zdarzający się brak indywidualnego traktowania każdej osoby, zwłaszcza gdy taka osoba podejrzewana jest o popełnienie czynu zabronionego⁵;
- zdarzający się brak jednakowego traktowania obywateli przez funkcjonariuszy Policji⁶;
- częsty brak społecznej wrażliwości na krzywdę innych osób oraz brak wykazywania inicjatywy społecznej w celu współdziałania z funkcjonariuszami Policji [Interesujące uwagi w tej kwestii czynią J. Czapska i J. Wójcikiewicz – zob. J. Czapska, J. Wójcikiewicz, Policja w społeczeństwie obywatelskim, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999 r., ss. 226-236].

Nie podlega dyskusji fakt, że nie znając swojego dzielnicowego, trudno obdarzyć go zaufaniem. Tymczasem zgodnie z podstawowym założeniem pracy dzielnicowego, funkcjonariusz ten jest nie tylko pierwszą osobą,

która powinna szczególnie zadbać o bezpieczeństwo mieszkańców z powierzonego mu rejonu, ale również osoba taka powinna być obdarzona zaufaniem mieszkańców, jeśli – zgodnie z „wyróżnikami” programu *community policing* – miałoby dojść do wspólnego rozwiązywania problemów powstałych na lokalnym osiedlu.

W tym miejscu wypada przeanalizować ustosunkowanie się funkcjonariuszy Policji do omawianych tu kwestii. 512 funkcjonariuszom zadano następujące pytanie: „Czy Pan/Pana zdaniem przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu swojego zamieszkania?”. Na tak sformułowane pytanie udzielono 251 odpowiedzi twierdzących oraz 256 przeczących. Tylko jedna osoba nie wiedziała jakiej odpowiedzi udzielić na zadane pytanie, natomiast cztery w ogóle na nie nie odpowiedziały.

Tabela nr 4. Dzielnicowy w społeczności lokalnej – według odpowiedzi funkcjonariuszy Policji.

Czy pani/pana zdaniem przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu swojego zamieszkania?	%	liczbowo
TAK	49,023438	251
NIE WIEM	0,1953125	1
NIE	50	256
BRAK ODPOWIEDZI	0,78125	4
RAZEM	100	512

Jak wynika z przeprowadzonych badań, w ocenie funkcjonariuszy Policji, ilość mieszkańców, którzy znają swojego dzielnicowego, jest zbliżona do ilości mieszkańców, którzy swojego dzielnicowego jeszcze nie poznali (49% odpowiedzi twierdzących w zestawieniu z 50% odpowiedzi przeczących). Wyniki tych badań, choć bardziej optymistyczne niż wyniki badań z opinii respondentów-mieszkańców, to jednak nadal wydają się wysoce niepokojące. Jeśli zdaniem badanych funkcjonariuszy Policji 50% mieszkańców nie zna swojego dzielnicowego, to trudno uwierzyć w pełną realizację programu *community policing* w praktyce. W tym miejscu weryfikacji wymaga sformułowana wyżej hipoteza. W świetle przeprowadzonych badań należałoby odnotować, że aktywna współpraca mieszkań-

ców lokalnych osiedli z dzielnicowymi w zakresie zapewnienia wzmożonej ochrony bezpieczeństwa mieszkańców, wymaga większego zaangażowania i znaczącego wykazywania inicjatywy z obydwu stron. Dodać także należy, że cele programu *community policing* są warte zrealizowania i nie muszą pozostawać jedynie w sferze abstrakcyjnych planów.

WNIOSKI

Program *community policing*, mimo niewątpliwie trafnych założeń ideologicznych, nie jest wolny także od wad. Ze słusznych rozważań J. Czapskiej i J. Wójcikiewicza wynika, że tej filozofii można zarzucić między innymi, że:

- nadmierna koncentracja na problemach praworządnych obywateli rozprasza siły i środki przeznaczone na ściganie sprawców przestępstw;
- istnieje ryzyko zagrożenia upolitycznieniem Policji w wyniku podtrzymywania nadmiernie częstych kontaktów z lokalnymi przedstawicielami władzy reprezentujących obywateli;
- istnieje możliwość ograniczenia wolności i swobód obywateli na skutek działania „wszechobecných policjantów” [J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., ss. 156-158].

Analizując negatywne skutki realizacji programu *community policing*, należy jednocześnie podkreślić jego zalety. Do niewątpliwie pozytywnych następstw wynikających z wprowadzenia takiego programu należą m. in.:

- *community policing* stanowi wyraz pewnego rodzaju „umowy społecznej”, co mogłoby implikować znaczną poprawę relacji wzajemnego zaufania między obywatelami a funkcjonariuszami Policji;
- istnieje możliwość znaczącej poprawy bezpieczeństwa mieszkańców lokalnych osiedli;
- społeczeństwo uzyskałoby pewną możliwość kontroli i oceny efektywności policyjnych działań [J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., ss. 154-156].

Biorąc pod uwagę pozytywne i negatywne aspekty realizacji programu *community policing* oraz wyniki z przeprowadzonych badań, można sformułować następujące wnioski, a mianowicie:

1. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, zarówno funkcjonariusze

Policji (50% odpowiedzi przeczących) [Tabela nr 4] oraz przedstawiciele społeczeństwa (76% odpowiedzi przeczących) [Tabela nr 3] nie są jeszcze przygotowani na pełną realizację programu *community policing*, jeśli nie wyrażają chęci poznania i współpracy ze swoim dzielnicowym;

2. Trudno zaprzeczyć, że blisko połowa ankietowanych funkcjonariuszy Policji (49%) [Tabela nr 4] pozytywnie ustosunkowuje się do kwestii znajomości bądź poznania dzielnicowego z przedstawicielami społeczeństwa. Takie wyniki, choć brak tu przeważającej większości, napawają nadzieją na pomyślną realizację programu *community policing* w przyszłości;
3. Zachowując naukowy obiektywizm, zaznaczyć należy, że pewne uwarunkowania przedstawionego programu z powodzeniem realizowane są przez funkcjonariuszy Policji. Tytułem przykładu wskazać należy choćby efektywną realizację programu „Razem Bezpieczniej”, którego celem jest m. in. działanie na rzecz ograniczania przestępczości i społecznych zachowań?;
4. Biorąc pod uwagę wspomniane powyżej czynniki uniemożliwiające budowanie więzi opartych na poczuciu zaufania między przedstawicielami społeczeństwa a funkcjonariuszami Policji, należałoby zastanowić się nad propozycją poprawy lub choćby częściowej eliminacji tychże.
5. W ocenie autorki realizacja programu *community policing* powinna spełnić fundamentalne założenia tego programu, z tym jednakże zastrzeżeniem, aby rozsądnie wartościować priorytetowe zadania i cele wyznaczone ustawowo do realizacji przez funkcjonariuszy Policji (zwłaszcza w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania sprawców przestępstw).

Zagrożenia mieszkańców lokalnych osiedli wynikają często z m.in. chuligaństwa, bójek, handlu środkami odurzającymi. W przedstawionych warunkach trudno nieraz oczekiwać pełnej aprobaty policyjnych działań. Natomiast – jak wynika z konstytucyjnych unormowań – obowiązkiem Państwa jest zapewnienie wolności i praw człowieka i obywatela, jak również zapewnienie bezpieczeństwa obywateli (art. 5 Konstytucji) [Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2.04.1997 r. (Dz.U.1997, Nr 78, poz.483)]. Nadto nadmienić

należy, że potrzeba bezpieczeństwa jest – w klasyfikacji potrzeb według A. H. Masłowa – jedną z fundamentalnych potrzeb każdego człowieka [por. E. Żywucka-Kozłowska, M. Kowalczyk-Ludzia, Uniwersalizm bezpieczeństwa, [w 2011 r., s. 227 i n.,]. Brak zaspokojenia takiej potrzeby pogłębia poczucie frustracji i podważa zaufanie wobec przedstawicieli służb mundurowych.

Na kanwie tych rozważań raz jeszcze warto zatem zastanowić się nad zasadnością realizacji wspomnianego programu. Zasygnalizowane w niniejszym opracowaniu problemy mają na celu z jednej strony wskazanie wielu pozytywnych aspektów wynikających z realizacji programu *community policing*, z drugiej strony zaś – stanowią przestrożę przed negatywnymi skutkami wprowadzenia danego programu. Odpowiedzi wymaga pytanie, czy realizacja programu *community policing* faktycznie przyczyni się w znaczącym stopniu do poprawy poczucia bezpieczeństwa mieszkańców lokalnych osiedli. Natomiast nie ulega wątpliwości, że urzeczywistnienie tych postulatów zdaje się być wysoce pożądane, bowiem nieraz odnotowuje się sytuacje bezpośrednio zagrażające mieszkańcom wielu regionów. Tytułem przykładu można odnotować, że jeśli zdarzają się takie przypadki, w których, jak zauważa K. Bronowska, „znaczna część społeczeństwa, [...] zrezygnowała ze swobody poruszania się, głównie w sferze wieczorowo-nocnej z uwagi na bezpieczeństwo osobiste” [K. Bronowska, 2008r., s. 82], to tym bardziej wartym rozważenia staje się kwestia podejmowania działań na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa nie tylko w teorii, ale również w praktyce. Uwagi wymaga także problem zasadności stosowania postulatów wspomnianego programu skoro, jak wskazano powyżej, obowiązujące unormowania poniekąd zawierają znaczną część postulatów *community policing*. Korelacja unormowań prawnych z normami społecznymi powinna przyczynić się do podjęcia działań ukierunkowanych na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa we wskazanym zakresie. Jednakże aby taki stan rzeczy osiągnąć, pożądana jest współpraca funkcjonariuszy Policji z obywatelami. Tymczasem, jak odnotowano w literaturze przedmiotu, „[...] stwierdzić należy, że problematyka postrzegania przez obywateli obowiązujących w państwie norm prawnych i odpowiednio za to zagadnienie odpowiedzialnych organów, służb, formacji, instytucji i straży, ma z punktu widzenia interesów bezpieczeństwa wewnętrznego wartość niebagatelną, lecz w Polsce jest lekceważona” [I. T. Dziubek, 2012 r., s. 278]. Biorąc pod uwagę powyższe, odnotować zatem należy, że brak takiej

współpracy przyczynia się do powstania wielu zagrożeń, których bezpośrednim adresatem może być każdy obywatel.

Mając na względzie istotę bezpieczeństwa rozumianej – powtarzając za W. Pływaczewskim i G. Kędzierską – jako „ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego” [W. Pływaczewski, G. Kędzierska (red.), 2001 r., s. 32], można stwierdzić, że właściwa realizacja postulatów tego programu mogłaby w znaczącym stopniu ograniczyć zagrożenia mieszkańców lokalnych osiedli. Aktywizacja działań funkcjonariuszy Policji we wskazanym zakresie mogłaby także przyczynić się do umocnienia działań profilaktycznych w poszczególnych regionach kraju. Tym bardziej, że jak zauważa B. Hołyst, „Policja jako formacja specjalistyczna musi umieć rozpoznawać i analizować źródła oraz okoliczności sprzyjające łamaniu prawa, organizować i inspirować różne podmioty społeczne do kompleksowych działań ochronnych, uniemożliwiających lub utrudniających popełnienie przestępstwa” [B. Hołyst, 2006 r., s. 1331]. Rozważne zastosowanie programu *community policing* mogłoby ukształtować zatem wspomniane warunki sprzyjające działaniom prewencyjnym, co niewątpliwie sprzyjałoby poprawie poczucia bezpieczeństwa. Natomiast uświadomienie sobie zarówno wad, jak i zalet wynikających z realizacji programu pozwoli być może w przyszłości na racjonalne jego zastosowanie w praktyce.

Jednakże – w ocenie autorki – istnieje nagląca potrzeba ukształtowania obopólnej relacji opartej na wzajemnym poczuciu zaufania między przedstawicielami Policji a mieszkańcami lokalnych osiedli. Skuteczność funkcjonariuszy Policji, o której świadczy choćby realizacja programu „Razem Bezpieczniej”, nie wystarczy do pełnego urzeczywistnienia postulatów *community policing*. Tym bardziej, że nie ulega wątpliwości, że wszelkie tematy traktujące o problematyce bezpieczeństwa nie są obojętne ani funkcjonariuszom Policji, ani tym bardziej mieszkańcom lokalnych osiedli. Rzecz w tym, aby urzeczywistnianie działań profilaktycznych miało wymiar nie tylko ideologiczny, ale by realnie przyczyniło się do podjęcia efektywnej prewencji.

(Endnotes)

- 1 Interesujące uwagi czynią w tej kwestii G.L. Kelling i C. M. Cole, zdaniem których idea realizacji wspomnianego programu powstała ok. 1829r., na podstawie sprecyzowania zadań Policji przez Sir Roberta Peel'a w „The Principles of Law Enforcement” – zob. G. L. Kelling, C.M.Cole, *Wybite szyby*. Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2000r., s. 123 i n. Zob. także: E. Żywucka – Kozłowska, K. Bronowska oraz A. Ludzia, Szczegółowa prezentacja wszystkich wyników badań znajduje się na w opublikowanej monografii: E. Żywucka – Kozłowska, M. Kowalczyk – Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, *Bliżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI*, Wydawnictwo Volumina.pl, Szczecin – Olsztyn 2011r.
- 2 Badania zaprezentowane w niniejszym opracowaniu zostały przeprowadzone przez autorkę tego artykułu oraz przez: dr E. Żywucką-Kozłowską, dr K. Bronowską oraz mgr A. Ludzia, w latach 2010 - 2011. Szczegółowa prezentacja wszystkich wyników badań znajduje się na w opublikowanej monografii: E. Żywucka-Kozłowska, M. Kowalczyk-Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, *Bliżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI*, Wydawnictwo Volumina.pl, Szczecin – Olsztyn 2011 r.
- 3 Przedstawiony problem podkreśla m. in. K. Nitkowski, zdaniem którego „czynności [...] zatrzymania wkraczają w sferę praw obywatelskich i stanowią ich ograniczenie, dlatego powinny być dokonywane zgodnie z ich celem, z zachowaniem umiaru, poszanowania godności człowieka, bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.”
- 4 Tytułem przykładu należy wskazać, że jak podkreśla E. Gruza stereotypy są czynnikiem, który „utrudnia prawidłowe kształtowanie się zeznań. [...] Powstawanie stereotypów rozpoczyna się wtedy, gdy jakieś grono osób spostrzegane jest jako jedna grupa, pewna całość, różniąca się od innych. Dokonujemy wtedy tzw. Kategoryzacji, projektowania cech przypisywanych ogółowi na jednostkę zaliczaną do danej kategorii.” Postrzeganie policjantów przez przyzmat pozytywnych bądź przykrych doświadczeń ze współpracy z nimi (zwłaszcza, w przypadku pokrzywdzenia przestępstwem) wpływa często na późniejszą ich ocenę przez społeczeństwo.
- 5 Na podany problem zwraca uwagę m. in. E. Gruza, zdaniem której „interweniujący Policjanci często dziwnie, nietypowe zachowanie np. sprawcy wykroczenia zrzucają na domniemany wpływ alkoholu czy środków odurzających, pod wpływem których osoba ta pewnie się znajduje (bo rutynowo tak bywa), zatracając zdolność do indywidualnego traktowania każdej osoby.”
- 6 Na wskazany problem zwrócił uwagę m. in. I. T. Dziubek, zdaniem którego „Pomija się fakt, że dla zachowania porządku publicznego wartość priorytetową winno mieć bezwzględne reagowanie na każde naruszenie prawa bez względu na to, w jakie dobra prawne godzi. Brak właściwej reakcji owocuje negatywnymi zmianami w postawach polskiego społeczeństwa, pogłębiającym się brakiem poszanowania norm prawnych oraz przyzwoleniem na negatywne zachowania.”
- 7 Program „Razem Bezpieczniej” „jest to formuła kompleksowego i zdecydowanego działania w celu ograniczenia zjawisk i zachowań, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia. Jest to zatem program pracy zespołowej na rzecz polepszenia jakości życia pod względem bezpieczeństwa i zwiększenia dostępu do dobra publicznego, jakim jest bezpieczeństwo.” <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/programy-prewencyjne/8474,-PROGRAMY-NARODOWE-RZADOWE-W-RAMACH-KTORYCH-POLICJA-ZOBOWIAZANA-JEST-DO-PRZEDKLAD.html>, z dn.1.10.2013 r.

Fundamentalnymi celami wspomnianego programu są następujące założenia, a mianowicie:

„- Wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce,

- Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Polski,
- Zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdy-namizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną,
- Poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego” – <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/programy-prewencyjne/8474,PROGRAMY-NARODOWE-RZADOWE-W-RAMACH-KTORYCH-POLICJA-ZOBOWIAZANA-JEST-DO-PRZEDKLAD.html>, z dn.1.10.2013 r. Por. E. Żywucka-Kozłowska, M. Kowalczyk-Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, *Bliżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI*, Wydawnictwo Volumina.pl, Szczecin – Olsztyn 2011 r., s. 22. Ideologiczne założenia programu „Razem Bezpieczniej” są zgodne z dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów pt. „Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015”. Fundamentalnym zadaniem wymienionego programu jest m. in. „Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa”- http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK/Documents/SRK_2007_2015.pdf, z dn.1.10.2013 r. Zob. także. E. Rusiniak, *Współpraca administracji rządowej z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań w ramach programu „Razem Bezpieczniej”*, [w:] *Współdziałanie organów bezpieczeństwa i porządku publicznego w zakresie wykrywania wykroczeń i ścigania och sprawców*, I. Nowicka, A. Sadło-Nowak, A. Tunia (red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2012 r., ss. 167-175

REFERENCES

- Apanowicz, J. (2005) *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*. Prace dok-torskie. Prace habilitacyjne, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Bronowska, K., Ludzia, A. (2011) *Niemilitarne przyczyny sytuacji kryzysowych*, [w:] *Nauka o bezpieczeństwie*. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju, L. Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.), Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, .
- Bronowska, K. (2008) *Współczesna przestępczość a profilaktyczna i taktyczna działalność Policji oraz jej wpływ na poczucie bezpieczeństwa obywateli*, [w:] *Prawo. Kryminalistyka. Policja*. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi B. Młodziejowskiemu, J. Kasprzak, J. Bryk (red.), Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- Czapska, J., Wójcikiewicz, J. (1999) *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Dereń, E., Polański, E. (2012) *Wielki Słownik Języka Polskiego*, E. Polański (red.), Kraków: Krakowskie Wydawnictwo Naukowe,.
- Dziubek, I.T. (2012) *Lekceważenie obowiązujących norm prawnych – problem społeczny, karny czy resortowy?*, [w:] *Współdziałanie organów bezpieczeństwa*

- i porządku publicznego w zakresie wykrywania wykroczeń i ścigania ich sprawców, I. Nowicka, A. Sadło – Nowak, A. Tunia (red.), Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Gruza, E., Goc, M., Moszczyński, J. (2011) Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf.
- Gruza, E. (2009) Psychologia sądowa dla prawników, Warszawa: Wydawnictwo Oficyna Wolters Kluwer Business, .
- Gurgul, J. (2011) Ocena dowodów w postępowaniu przygotowawczym, [w:] Prokuratura i Prawo, nr 9/2011, Warszawa.
- Hanausek, T. (2005) Kryminalistyka. Zarys wykładu, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Holyst, B. (2006) Psychologia kryminalistyczna, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
- Juszczak, P.J. (2007) Tworzenie zdecentralizowanych jednostek policyjnych na poziomie samorządu gminnego. Rozważania z zakresu community policing, [w:] A. Szymaniak (red.), Samorząd a Policja. Kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego, Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM.
- G. L. Kelling, C.M.Cole, Wybite szyby. Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2000 r.
- Majer, P. (2011) Jaka Policja – uwagi na marginesie prac nad nową ustawą o Policji, [w:] Studia Prawnoustrojowe, nr 13 / 2011, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińskiego – Mazurskiego w Olsztynie.
- Misiuk, A. (2011) Rozważania o bezpieczeństwie, [w:] Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunek rozwoju. Studia i materiały. Tom I, L. Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.), Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.
- Mróz, T., Siwińska, M. (2010) Prace dyplomowe na studiach humanistycznych, Szczecin: Wydawnictwo Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum.
- Nitkowski, K. (2011) Rola Policji w polskim postępowaniu karnym, Poznań: Wydawnictwo Ars boni et aequi.
- Ogińska – Bulik, N. (2006) Stres zawodowy w zawodach usług społecznych. Źródła – konsekwencje – zapobieganie, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Pieter, J. (1975) Zarys metodologii pracy naukowej, Warszawa: Instytut Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego.
- Pływaczewski, W., Kędzińska, G. (red.) (2011) Leksykon Policyjny, Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- Rubacha, K. (2012) Metodologia badań nad edukacją, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf.
- Rusiniak, E. (2012) Współpraca administracji rządowej z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz ograniczania przestępczości i społecznych zachowań w ramach programu „Razem Bezpieczniej”, [w:] Współdziałanie organów bezpieczeństwa i porządku publicznego w zakresie wykrywania wykroczeń i ścigania och sprawców, I. Nowicka, A. Sadło – Nowak, A. Tunia (red.), Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Stojer, J. (2010) Efekt W11, [w:] Policja 997, nr 12 (69), Warszawa.
- Żywucka – Kozłowska, E., Kowalczyk – Ludzia, M., Bronowska, K., Ludzia, A. (2011) Bliżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI, Szczecin: Wydawnictwo Volumina.pl.
- Żywucka – Kozłowska, E., Kowalczyk – Ludzia, M. (2011) Uniwersalizm bezpieczeństwa, [w:] Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju, L. Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011r.

AKTY PRAWNE

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2.04.1997r. (Dz.U.1997, Nr 78, poz.483)
- Ustawa o Policji z 6. 4. 1990r. (Dz. U. 1990, Nr 30, poz. 179 z późn. zm.)
- Zarządzeniu nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn zm) w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/programy-prewencyjne/8474,PROGRAMY-NARODOWE-RZADOWE-W-RAMACH-KTORYCH-POLICJA-ZOBOWIAZANA-JEST-DO-PRZEDKLAD.html>, z dn.1.10.2013r.
- http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK/Documents/SRK_2007_2015.pdf, z dn.1.10.2013r.